

Bitlis İlinin Kalkınmasında Turizmin Rolünün Yerel Halkın Demografik Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi¹

Arş. Gör. Ümit ŞENGEL

Sakarya Üniversitesi, Turizm Fakültesi, e-posta: umits@sakarya.edu.tr

Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN

Sakarya Üniversitesi, Turizm Fakültesi, e-posta: bzengin@sakarya.edu.tr

Öz

Turizm toplumlar üzerinde önemli etkilere sebep olmaktadır. Bu etkiler ekonomik, sosyal, kültürel veya çevresel olabilmektedir. Turizmin toplumsal etkileri olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilmektedir. Bütün bu etkiler turizmin ülke, şehir veya bölgelerin kalkınmasında önemli bir rol oynamasını da beraberinde getirmektedir. Bu etkiler ancak turizm endüstrisinin geliştirilmesi ile sağlanabilmektedir. Bunun önemli bir koşulu da turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgelerdeki yerel paydaşların turizme destek vermesidir. Bu anlamda turizmin bölgesel etkilerinden haberdar, turizmden fayda sağlayan paydaşların turizme daha fazla destek vereceği söylenebilir. Bütün bu sebepler bölgesel kalkınmada turizmin rolüne ilişkin paydaşlar üzerinde yapılan araştırmaları önemli kılmaktadır. Bu nedenler araştırmada Bitlis ilinin kalkınmasında turizmin rolünün yerel paydaşların demografik özelliklerine göre değişip değişmediğinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemleri tercih edilmiş ve veri toplama sürecinde anketten faydalanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre yerel halkın Bitlis ilinin kalkınmasında turizmin etkilerinin yerel halkın bir takım özelliklerine göre değişikli gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bitlis, Bölgesel Kalkınma, Turizm, Yerel Halk.

Önerilen Atıf:

Şengel, Ü. ve Zengin, B. (2017). Bitlis İlinin Kalkınmasında Turizmin Rolünün Yerel Halkın Demografik Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt.1, Sayı.2, ss.1-19.

Türk Turizm Araştırmaları Dergisi
Cilt. 1, Sayı.2, 2017
ss.1-19.

DOI: 10.26677/tutad.2017.5

¹ Bu çalışma "Bitlis İlinin Kalkınmasında Turizmin Rolü: Yerel Paydaşlar Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinden geliştirilmiştir.

Evaluation The Role of Tourism On the Development of Bitlis Province According to Demographic Features of Local People

Research Assistant Ümit ŞENGEL

Sakarya University, Faculty of Tourism, e-mail: umits@sakarya.edu.tr

Associate Prof. Dr. Burhanettin ZENGİN

Sakarya University, Faculty of Tourism, e-mail: bzengin@sakarya.edu.tr

Abstract

Tourism has been causing important effects on communities. These effects can be economic, social cultural or environmental. Tourism social effects can both be negative and positive. All these effects come up with an important role which leads the countries, cities and regions to ongoing developments. Such effects can only be ensured via improving tourism industry. In order to extend the tourism in a particular region, the shareholders whom gain favour through tourism of the area, are expected to be supportive to the tourism activities of the region. In this aspect, the shareholders aware of the effects of tourism over the regional development are more likely to support tourism compared to others. All these given reasons show how important is the studies related to the role of stakeholders in a tourism derived regional development. Therefore, this study aims to analyse the demographic attributes of the local stakeholders and dig out if these attributes have any effects on the role of tourism over the development of Bitlis Province. The findings have been reached through quantitative research method via survey forms. According to the analyse results, the effects of tourism on regional development of Bitlis province has shown some changes link up with some demographic attributes of locals.

Keywords: Bitlis, Regional Development, Tourism, Local People.

Suggested Citation:

Şengel, Ü. and Zengin, B. (2017). Evaluation The Role of Tourism On the Development of Bitlis Province According to Demographic Features of Local People, *Journal of Turkish Tourism Research*, Vol.1, Issue.2, pp.1-19.

Journal of Turkish Tourism Research
Vol. 1, Issue.2, 2017
pp.1-19.

GİRİŞ

Turizm gittikçe insan hayatının bir parçası haline gelmektedir. Turizmin insanların hayatında bu kadar yer edinmesi, onu dünya genelinde önem verilen bir endüstri haline getirmektedir. Turizm geliştikçe toplumların üzerinde de önemli etkileri olmaktadır. Turizmin en önemli etkilerinden biri de söz konusu toplumların kalkınması üzerinde olmaktadır. Turistik kaynaklar bakımından zengin olan ülke, bölge veya şehirlerin turizme oldukça fazla önem vermeleri yaygın bir politika haline gelmiştir.

Türkiye’de de hem ülke hem de bölge veya yöresel anlamda en çok önem verilen endüstrilerin başında turizm gelmektedir. Özellikle Türkiye ekonomisine olan etkileri nedeniyle turizm ülkede özel önem verilen alan olarak öne çıkmaktadır. Dış ticaret açıklarını kapatma payı, gelir ve istihdam gibi etkileri sayesinde, turizm Türkiye’nin makroekonomik gücüne önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca turizm sayesinde hem yerli girişimciler için bir yatırım sahası açılmakta, hem de uluslararası büyük firmaların Türkiye’de yatırım yapmalarına zemin hazırlanmaktadır. Bu durum da Türkiye’nin hem ulusal, hem de uluslararası gelişmesine imkân sağlamaktadır.

Türkiye’nin yedi coğrafik bölgesinin birbirine göre önemli gelişmişlik farkları bulunmaktadır. Bunun ötesinde Türkiye’nin 81 ilinde birbirine göre önemli gelişmişlik farklılıklarının olduğunu da söylemek mümkündür. Bölge, şehirler veya yöreler arasındaki gelişmişlik farklarının giderilmesi, söz konusu bu yerlerin kalkındırılması ile mümkündür. Ancak bunu sağlamak o kadar da kolay değildir. Çünkü bölgesel kalkınma ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel parametrelerin gelişmesini ifade etmektedir. Dolayısı ile kalkınma ihtiyacı olan bölgelere yukarıdaki parametreleri sağlayacak endüstri veya sektörlerin götürülmesi gerekmektedir. Turizm de ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkileri olan bir endüstridir. Bu noktada Türkiye’de zengin turistik kaynaklara sahip olan şehir veya yöreler bir adım öne çıkmaktadır. Çünkü bu yerlerde turizmin geliştirilmesi bölgesel kalkınmaya önemli katkılar sağlamakta ve bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesine öncülük etmektedir.

Bitlis’in hem demografik yapısı hem de coğrafik konumu ilin ekonomik ve sosyal anlamda istenilen seviyeye gelmesini zorlaştırmaktadır. Şehrin engebeli yapısı sanayi endüstrilerin şehre gelmesini zorlaştırmaktadır. Genel anlamda halkın en önemli geçim kaynağı olarak tarım ve hayvancılık sektörü ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında ilin turistik kaynak bakımından önemli bir potansiyele sahip olduğu da söylenebilir. İlde turizm faaliyetleri sürdürülse de, bunun yeterli olduğunu söylemek oldukça güçtür. Dolayısı ile yatırım, tanıtım, güvenlik, nitelikli personel ve tesisleşme gibi bazı temel problemler uygun politikalarla çözülebilirse Bitlis’in önemli bir turizm şehri olması mümkündür.

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Kalkınma kavramı, iktisadi bir kavram olup iki şekilde ifade edilebilmektedir. Bazen toplumsal bir sosyo-ekonomik değişimi ifade edebiliyorken, bazen de bir sürecin sonundaki mevcut durumu ifade edebilmektedir (Roney, 2011:60). Başka bir bakış açısına göre ise ekonomik kalkınma kavramı az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler ile ilgili bir kavramdır. Kalkınma kısaca, söz konusu ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasal ve kurumsal yapılarındaki köklü değişimleri açıklayan iktisadi kavramdır (Ertek, 2004:392).

Kalkınma kavramının toplumsal etkileri bakımından değişik boyutları olabilmektedir. Bu boyutlar 5 şekilde ele alınabilmektedir (Sharpley, 1999:228-229);

- **Ekonomik Boyut:** Toplumsal refahın artırılması ve eşitlikçi biçimde paylaşımı ifade etmektedir.

Ümit ŞENGEL ve Burhanettin ZENGİN

- **Politik Boyut:** Toplumlarda insani hakları ve özgürlükleri ifade etmektedir.
- **Sosyal Boyut:** Topluların her bireyine eşitlikçi yaklaşımı ifade etmektedir. Özellikle vatandaşlara sağlık, eğitim, iş ve barınma gibi temel sosyal dinamiği olan imkânların tanınmasını ifade etmektedir.
- **Kültürel Boyut:** Kültürel yönü olan kimliklerin ve onurun korunmasını içermektedir.
- **Ekolojik Boyut:** doğal kaynakların sürdürülebilir kalkınmayı engellemeyecek biçimde kullanılmasını ifade etmektedir. Çevre yönü ağır basan bir boyuttur.

Bölgesel kalkınma kavramı kalkınma ile doğrudan ilişkili bir kavram olup, bir ülkedeki bölgenin diğer bölgelerine nazaran geri kalmış bir bölgesinin ekonomik ve sosyal yönden kalkındırılmasıdır. Birinci dünya savaşından sonra temelleri atılan bölgesel kalkınma kavramı, daha çok batılı ülkelerin savaş sonrasında kendi ülkelerindeki bölgesel kalkınma ve gelişmişlik farklılıklarını ortadan kaldırmak için yaptıkları uygulamaları kapsamaktadır (Tutar, 1991:3). Bölgesel kalkınma daha çok bölgesel dengesizliklerin ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Dengesizliğin büyüklüğü değişse de ekonomik ve sosyal anlamda fırsat eşitsizliği ile açıklanabilecek bir düzeyde bulunmaktadır. Durumun ekonomik yansımaları daha çok istihdam ile ilişkili ücret açısından ele alınabilmektedir. Sosyal anlamda ise, sağlık, eğitim ve kültürel imkânlar açısından ele alınabilecek bir dengesizlik söz konusu olmaktadır (Tunçbilekli, 2006:35).

Bölgesel dengesizlikler gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler arasında hem sosyal hem de ekonomik anlamda ciddi uçurumlarında olması ile daha da belirgin bir hale kavuşmuştur. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümeleri kalkınma için olmazsa olmaz olarak değerlendirilmemektedir. Çünkü kalkınma sadece toplam üretim hacmi ve vatandaş başına düşen gelirin rakamsal artışı olarak değerlendirilirse ciddi problemleri de beraberinde getirebilmektedir. (Danışoğlu, 2004:216). Bölgeler arasında meydana gelen dengesizliklerin tarihsel süreç yoğun bir şekilde yaşandığı bilinmektedir. Özellikle de toplumsal yaşamın iktisadi yönü ile yakın ilişkiler içindedir. Tarım toplularında bile oldukça belirgin olan bölgesel dengesizlikler, bazen bölge içerisinde küçük bölgelere kadar bile incek duruma gelmektedir. Sanayi devrimi ile bölgesel dengesizlikler hem ulusal hem de uluslararası anlamda artarak artarak devam etmiştir. Hatta bilginin gittikçe önemli olduğu günümüz toplumu bile bu duruma çare olamamış, bölgesel farklılıklar daha da derinleştirmiştir (Şengel, 2014:1-7).

Kalkınma turizm ilişkisine dair birçok parametre bulunmaktadır. Bu önemli parametrelerin başında ise turizmin toplular üzerindeki etkileridir. Bu etkilerin başında ise kültürel etkiler gelmektedir. Kültür ve turizm birbirinden beslenen ve birbiri ile ilişkiler içinde bulunan iki olgu olarak dikkat çekmektedir. Bu çift yönlü ilişkide insanlar gittikleri yerlerde farklı kültürleri görmek, tarihi kaynakları ziyaret etmek, müze ve ören yerleri görmek gibi temel kültürel kaynakları görmeyi talep ettikleri gibi, gittikleri coğrafyalara da kendi kültürlerinde önemli değerleri sunmaktadırlar. (Avcıkurt, 2009:18; Eshliki ve Kaboudi, 2012:334; Erdoğan, 2013:39).

Turizmin bölgesel kalkınmaya diğer önemli etkilerinden birisi de sosyal yaşam üzerindeki etkileridir. Bu anlamda turizm geliştiği toplumlarda inanılmaz güçlü bir sosyal ağa imkan sağlamaktadır. Bu sosyal ağ doğal olarak insanların ve topluların sosyal anlamda turizmden etkilenmelerine sebep olmaktadır. Turizm faaliyetleri neticesinde sağlam bir insan ilişkisi; gelenek, inanç, değer yargıları, aile yapısı, siyasal ve sosyal değişime imkân vermektedir (Haralambopoulos ve Pizam, 1996:503). Ayrıca çevre açısından da durumun ele alınmasında yarar vardır. Çevre ve insan ayrı değerlendirilemeyecek iki kavramdır. Çünkü çevre insanın hayatını sürdürdüğü doğal ortamın ta kendisidir. Bu anlamda turistik faaliyetlerin temelinde yer alan insan, gerek toplumsal gerekse doğal çevreden bağımsız değerlendirilemeyecek bir varlıktır (Erdoğan, 2013:45).

Kalkınma açısından turizmin diğer önemli işlevi de toplumlar üzerindeki ekonomik etkilerdir. Bu anlamda özellikle makroekonomik parametrelerden GSMH, istihdam, kişisel gelir, dış ticaret açıklarını kapatma payı gibi parametrelere olan doğrudan veya dolaylı etkileri (Gökdeniz, 1994; Çakır, 1999; İçöz, 2005; Kozak, vd., 2009) ithalat ve ihracat karışışındaki pozisyonu gibi konuların (Erdoğan, 2013; Şengel, 2014) hepsi turizmi kalkınma açısından önemli kılmaktadır.

Yeterli kaynağa sahip ülkelerin bu kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmaları halinde diğer bölge veya ülkeler ile aralarında bulunan bölgesel kalkınma dengesizliklerinin giderilebileceğini ifade etmek gerekmektedir. Turizm faaliyetleri ile oluşan istihdam, yatırım, yerel üretim, vergi gelirleri, ülke gelirleri gibi konular bölgesel kalkınmaya önemli hizmetler verebilmektedir (Durgun, 2006:79; Çeken, 2008:294-295). Bölgesel enflasyona sebep olsa da, halk kazançta sağladığı için bu duruma esnek yaklaşabilmektedir.

Turizmin bir bölgedeki gelişimi sadece ekonomik anlamda değil, sosyal, kültürel ve hayat standartları anlamında da önemli katkılar sunmaktadır. Bu anlamda söylenebilecek en temel şey altyapı ve üstyapı hizmetlerinin geliştirmesidir. Özellikle gelişen altyapı faaliyetleri hem turistlerin beklentilerini karşılamakta, hem de bundan faydalanan halkı memnun etmektedir. Ayrıca turizm endüstrisi, yalnızca yerel altyapıyı değil diğer hizmetleri de (su, atık, enerji, iletişim, ulaşım vb.) sunmaktadır (Zengin, 2010:117).

METODOLOJİ

Turizmin toplumsal etkileri ülkelerin, bölgelerin veya şehirlerin kalkınmasın önemli roller oynamaktadır. Literatürde turizmin bölgesel kalkınmaya etkilerinin belirlenmesi ile ilgili değişik destinasyonlarda önemli araştırmalara yapıldığı bilinmektedir. Kalkınmaya ihtiyacı olan küçük yöreler bile eğer turistik kaynak bakımından zengin ise turizmi kalkınmaları için önemli bir araç olarak kullanılmaktadırlar. Bitlis ili de bu kapsamda ele alınabilecek bir destinasyondur. Bu bilgiler ışığında, Bitlis ilinin kalkınmasında turizmin rolünün yerel paydaşların görüşleri doğrultusunda araştırılması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Çalışmada kullanılan ölçeğin temelini Doğan ve Yıldız (2007)'ın Göller yöresi ile ilgili yaptıkları çalışma oluşturmaktadır. Bununla beraber ilgili literatür taranmış (İTO, 2001; Durgun, 2006; Bahar, 2007; Yıldız, 2007; Kabasakal, 2007; Çeken, 2008; Tunçsiper vd., 2011; Gürer ve Eke, 2012) ve uzman görüşleri de alınarak ankete son hali verilmiştir.

Bu araştırmada çalışma evreni Bitlis ili, örnekleme ise Bitlis ilindeki paydaşlardır. Bu bilgiler ışığında, nicel araştırmanın evrenini Bitlis yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Bu kapsamda 2014 yılı nüfusu olan 338.023 kişi (TÜİK, 2015) temel alınmış ve çalışma evrenini bu sayı oluşturmuştur. Ancak araştırmada 18 yaşından küçük olan bireyler veri toplama sürecine dahil edilmemiştir. Bu durum doğal olarak evreni küçültmüştür. Bu araştırmada, evren içinden özellikle yaş 18 yaş üstü olma kriteri de göz önünde bulundurularak ankete cevap veren herkesin katılımının kabul edilmesi ve bu katılımcıların örnekleme dahil edilmesini gerektiren olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniklerinden kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Evreni temsil edeceği düşünülerek (Ceylan, 2011:94; Altunışık vd., 2012:137) 600 anket dağıtılmış ve anketlerden 420 geri dönüş sağlanmıştır. Yapılan ön değerlendirmeler neticesinde eksik ve hatalı anketler araştırmanın dışında tutulmuş ve analizler 396 anket üzerinden yapılmıştır. Dolayısı ile bu çalışmanın örneklemini 396 kişi oluşturmaktadır.

BULGURLAR

Bir test veya ölçeğin ölçülmek istenen şeyi ölçme derecesi olarak ifade edilen geçerlilik (Altunışık vd., 2012:123); yapılacak olan çalışmalara devam edilmesi noktasında hayati önem taşımaktadır. Bu çalışmanın ölçek konusunda ana hatlarını oluşturan Doğan ve Yıldız (2007) çalışması kapsamında uygulanan ölçek, geçerlilik analizlerine tabi tutularak bu konuda yetkinliği ispatlanmıştır. Konuda uzman görüşü alınarak ve ilk olarak toplanan elli anket için analizler yapılarak konunun araştırılmasında ölçeğin yeterliliğine bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar neticesinde bir problemin olmadığı saptanmış ve çalışmaya devam edilmiştir. Ayrıca söz konusu ölçek farklı bölgeler içinde bazı çalışmalarda kullanılmıştır. Bütün bunlar ölçeğin geçerlilik açısından bir sorun teşkil etmediğini göstermektedir.

Bir test veya ölçeğin ölçmek istediği şeyi tutarlı ve istikrarlı bir biçimde ölçme derecesi olarak ifade edilen güvenilirlik, yapılan araştırma kapsamında ulaşılan verilerin güvenilir olup olmaması konusunda fikir vermektedir. Ampirik araştırmalarda kullanılan ölçeklerin güvenilirliğinin belirlenebilmesi için kullanılan ve en yaygın yöntem olarak bilinen (Cronbach alfa) alfa katsayısına (Altunışık vd., 2012:126; Hair vd., 2010:124) bakılmıştır. Çalışmadaki ölçeğin tamamı güvenilirlik analizine tabi tutulmuş ve Cronbach Alpha katsayısı 0,846 olarak hesaplanmıştır. Bu katsayıda ölçeğin güvenilirlik koşulu sağladığını güçlendirmektedir.

Verilerin normal dağılımı ile ilgili ilk olarak Shapiro Wilks ve Kolmogorov-Smirnov (Altunışık vd., 2012:166) testlerine başvurulmuştur. Bu testlerin sonucuna göre verilerin normal dağılmadığı anlaşılmıştır. Ancak bu durumun desteklenmesi için veriye ait çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerlerine bakılmış ve Histogramlar çıkarılmıştır. Verilerin normal dağılımı için mod, medyan ve aritmetik ortalama değerlerinin birbirine eşit veya yakın çıkması gerekmektedir (Altunışık vd., 2012:165). Bakılan bu çarpıklık ve basıklık değerleri de Shapiro Wilks testini destekleyerek verilerin normal dağılım göstermediğini kanıtlamıştır. Bu durum verilerin analizinde non-parametrik testlerden faydalanmamıza zemin hazırlamıştır.

Normallik analizlerinden sonra, frekans analizi yapılarak ifadelerle yönelik sıklık değerleri verilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar anketin ayrı ayrı her beş bölümü için raporlanmıştır. Daha sonrasında ise araştırma sorularına ilişkin cevapların alınması için non-parametrik testlerin farklılık testlerine (Mann Whitney U ve Kruskal Wallis) başvurulmuş analizler yapılmıştır.

Bitlis İlinde Alternatif Turizmin Muhtemel Etkilerine Yönelik Farklılık Analizleri

Tablo 1’de alternatif turizmin muhtemel etkilerinin belirlenmesine yönelik sorulan ifadelerin eğitim durumuna göre farklılık analizleri verilmiştir. Tabloda sadece anlamlı çıkan ifadeler yer verilmiş ve 14 ifadenin 6’sına göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’e yönelik döviz girişini arttırarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesi için anlamlı farklılığın eğitimi olmayanlar ile lise ve dengi, ve üniversite eğitim düzeyleri arasında gerçekleştiği gözlemlenmiştir. “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’e yabancı sermaye girişi sağladığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesinde farkın eğitimi olmayan katılımcılar ile üniversite mezunu katılımcılar ve ilköğretim ile üniversite mezunu katılımcılar arasında olduğu görülmüştür.

“Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’e yönelik yatırım artışı sağlayarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesin de farklılık eğitimi olmayanlar ile üniversite eğitim düzeyine sahip kişiler arasında gerçekleşmiştir. “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’te kültürlerarası etkileşimi sağlayarak bölgenin sosyal açıdan kalkınmasını olumlu yönde etkiler” ifadesi de ise farklılık ilköğretim ile lise ve dengi eğitim düzeyleri ve lise ve dengi ile üniversite eğitim düzeyleri arasında gerçekleşmektedir.

Tablo 1: Alternatif Turizmin Muhtemel Etkilerinin Eğitim Durumuna Göre Farklılık Analizi

İFADELER	EĞİTİM DURUMU	SAYI	SIRA ORT.	SD	X ²	P
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'e yönelik döviz girişini arttırarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler	Yok	47	158,51	3	11,587	0,009
	İlköğretim	71	180,90	3		
	Lise ve Dengi	143	206,84	3		
	Üniversite	135	212,85	3		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'e yabancı sermaye girişi sağladığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	Yok	47	173,18	3	9,233	0,026
	İlköğretim	71	181,34	3		
	Lise ve Dengi	143	196,55	3		
	Üniversite	135	218,41	3		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'e yönelik yatırım artışı sağlayarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	Yok	7	165,28	3	8,015	0,046
	İlköğretim	71	192,04	3		
	Lise ve Dengi	143	197,19	3		
	Üniversite	135	214,86	3		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'te kültürler arası etkileşimi sağlayarak bölgenin sosyal açıdan kalkınmasını olumlu yönde etkiler.	Yok	47	187,93	3	15,270	0,002
	İlköğretim	71	157,18	3		
	Lise ve Dengi	143	206,41	3		
	Üniversite	135	215,54	3		
Yerel yönetimler (Belediye, kaymakamlık vb) turizmin gelişmesinde etkin bir şekilde çalışmaktadır.	Yok	47	227,07	3	8,487	0,037
	İlköğretim	71	204,23	3		
	Lise ve Dengi	143	205,68	3		
	Üniversite	135	177,93	3		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'e yönelik çevre bilinci ve kalitesinin artmasını sağlar	Yok	47	163,74	3	11,208	0,011
	İlköğretim	70	194,13	3		
	Lise ve Dengi	143	218,15	3		
	Üniversite	134	189,06	3		

$p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Yerel yönetimler (Belediye, kaymakamlık vb.) turizmin gelişmesinde etkin bir şekilde çalışmaktadır” ifadesi eğitimi olmayanlar ile üniversite eğitim düzeyine sahip katılımcılar arasında ve lise ve dengi eğitim düzeyi ile üniversite eğitim düzeyine sahip katılımcılar arasında farklılık göstermiştir. Son olarak “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'e yönelik çevre bilinci ve kalitesinin artmasını sağlar” ifadesindeki farklılığın eğitimi olmayanlar ile lise ve dengi eğitim düzeyine sahip olanlar arasında ve lise ve dengi eğitim düzeyi olanlar ile üniversite eğitim düzeyine sahip katılımcılar arasında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde, Bitlis ilinde yaşayan yerel halkın eğitimi düzeyi ile alternatif turizmin Bitlis'e olabilecek muhtemel etkilerin orantılı olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça bu etkilerin artacağına yönelik olumlu görüşlerde artmaktadır.

Tablo 2: Alternatif Turizmin Muhtemel Etkilerinin Mesleğe Göre Farklılık Analizi

İFADELER	MESLEK	SAYI	SIRA ORT.	SD	X ²	P
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'e yönelik döviz girişini arttırarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler	Öğrenci	51	200,11	6	13,505	0,036
	Memur	94	218,95	6		
	Esnaf	95	205,54	6		
	Çiftçi	65	186,16	6		
	Emekli	14	135,18	6		
	Özel sektör	34	209,51	6		
	Diğer	43	166,91	6		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'e yönelik yatırım artışı sağlayarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	Öğrenci	51	205,62	6	16,721	0,010
	Memur	94	213,73	6		
	Esnaf	95	203,38	6		
	Çiftçi	65	173,65	6		
	Emekli	14	115,86	6		
	Özel sektör	34	225,21	6		
	Diğer	43	189,35	6		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'te kişi başına düşen geliri arttırdığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	Öğrenci	51	210,79	6	17,254	0,008
	Memur	94	207,69	6		
	Esnaf	95	220,72	6		
	Çiftçi	65	180,57	6		
	Emekli	14	122,50	6		
	Özel sektör	34	174,53	6		
	Diğer	42	180,54	6		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'te yeni iş imkânlarının (istihdam olanaklarının) yaratılmasını sağlayarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	Öğrenci	51	202,62	6	17,866	0,007
	Memur	94	199,29	6		
	Esnaf	94	219,43	6		
	Çiftçi	65	171,35	6		
	Emekli	14	112,61	6		
	Özel sektör	34	198,43	6		
	Diğer	43	210,60	6		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'in alt ve üst yapı olanaklarını gelişmesini sağladığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	Öğrenci	51	207,67	6	19,018	0,004
	Memur	93	206,56	6		
	Esnaf	95	216,13	6		
	Çiftçi	65	172,88	6		
	Emekli	14	101,79	6		
	Özel sektör	34	199,07	6		
	Diğer	43	196,43	6		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'teki tarım ve sanayi sektörlerinin de gelişmesine katkıda bulunarak bölgesel	Öğrenci	51	204,21	6	21,267	0,002
	Memur	94	192,01	6		
	Esnaf	95	221,21	6		
	Çiftçi	63	162,60	6		
	Emekli	14	140,46	6		
	Özel sektör	34	179,29	6		
	Diğer	43	233,27	6		

kalkınmayı olumlu yönde etkiler.						
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'te halkın gelirlerini arttırır.	Öğrenci	51	165,17	6	21,200	0,002
	Memur	92	205,51	6		
	Esnaf	95	224,14	6		
	Çiftçi	65	198,52	6		
	Emekli	14	109,57	6		
	Özel sektör	34	195,63	6		
	Diğer	43	188,44	6		

$p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 2 incelendiğinde Bitlis ilinde alternatif turizmin bölgesel kalkınmaya etkileri bölümünde yedi ifadenin katılımcıların yaptıkları mesleklere göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’e yönelik döviz girişini arttırarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesindeki farklılık memurların Memurlar ile çiftçi, emekli belli bir meslek ifade etmeyen katılımcılar arasında gerçekleşmiştir. Memurlar diğer gruplara göre bu ifade için daha olumlu düşünmektedir. “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’e yönelik yatırım artışı sağlayarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesindeki farklılık ise emekli ile memur, esnaf özel sektör grupları arasında gerçekleşmektedir. Emekliler bu ifadeye diğerlerine göre daha az katılım göstermişlerdir.

“Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’te kişi başına düşen geliri arttırdığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesindeki farklılık genel olarak esnaf grubunun yüksek düzeyde olumlu fikir beyan etmesine göre şekillenmektedir. Esnaf ile çiftçi, emekli ve özel sektör grupları arasında farklılıklar vardır. “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’te yeni iş imkânlarının (istihdam olanaklarının) yaratılmasını sağlayarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesinde anlamlı farklılığı en genel anlamıyla emekli grubuna ait bireylerin diğer gruplara göre oldukça düşük bir katılım göstermesiyle ortaya çıkarmaktadır.

“Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’in alt ve üst yapı olanaklarını gelişmesini sağladığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesi de emekli grubuna ait bireylerin alt ve üst yapının gelişip bölgesel kalkınmayı etkileyeceği konusunda nispeten düşük bir katılım göstermekte ve bu anlamda diğer meslek grupları ile anlamlı bir farklılık üretmektedirler. “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’teki tarım ve sanayi sektörlerinin de gelişmesine katkıda bulunarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesindeki farklılık ise diğer meslek gruplarına göre olumlu düşünen esnaf ve ölçekte belirtilmeyen diğer grubunda bulunan meslekteki katılımcılar ile diğer meslek grubunda yer alan katılımcılar arasında gerçekleşmiştir. Son olarak, “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’te halkın gelirlerini arttırır” ifadesinin esnaf grubundaki katılımcıların diğer meslek gruplarına göre verdikleri yüksek katılım nedeniyle gerçekleşen bir farklılık gösterdiği söylenebilir.

“Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’e yönelik döviz girişini arttırarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesindeki anlamlı farklılığın genel anlamda 51 yaş ve üstü grubuna sahip kişiler ile diğer yaş gruplarına ait bireyler arasında gerçekleştiği tablo 3’te görülmektedir. 51 yaş ve üstü bireyler turizmin dövizini arttırarak bölgeleri kalkındıracağı olgusuna daha sıcak bakmaktadırlar.

Tablo 3: Alternatif Turizmin Muhtemel Etkilerinin Yaşa Göre Farklılık Analizi

İFADELER	YAŞ	SAYI	SIRA ORT.	D	X ²	P
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'e yönelik döviz girişini arttırarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler	20 ve altı	41	186,74	4	17,037	0,002
	21-30	162	214,39	4		
	31-40	102	202,62	4		
	41-50	64	190,23	4		
	51 ve üstü	27	125,06	4		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'e yabancı sermaye girişi sağladığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	20 ve altı	41	169,61	4	12,312	0,015
	21-30	162	211,97	4		
	31-40	102	204,50	4		
	41-50	64	195,16	4		
	51 ve üstü	27	146,81	4		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'e yönelik yatırım artışı sağlayarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	20 ve altı	41	182,13	4	22,310	0,000
	21-30	162	219,73	4		
	31-40	102	196,89	4		
	41-50	64	190,89	4		
	51 ve üstü	27	120,11	4		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'te kişi başına düşen geliri arttırdığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	20 ve altı	41	184,63	4	16,805	0,002
	21-30	162	201,97	4		
	31-40	101	219,46	4		
	41-50	64	192,34	4		
	51 ve üstü	27	127,63	4		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'te yeni iş imkânlarının (istihdam olanaklarının) yaratılmasını sağlayarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	20 ve altı	41	175,43	4	12,579	0,014
	21-30	161	216,09	4		
	31-40	102	191,23	4		
	41-50	64	197,99	4		
	51 ve üstü	27	150,00	4		
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis'in alt ve üst yapı olanaklarını gelişmesini sağladığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler.	20 ve altı	41	158,50	4	20,257	0,000
	21-30	161	203,20	4		
	31-40	102	204,26	4		
	41-50	64	226,38	4		
	51 ve üstü	27	136,06	4		
Alternatif turizmin gelişmesi, bölgenin diğer bölgelerle arasındaki gelişmişlik farkının azalmasını sağlar.	20 ve altı	41	170,73	4	15,042	0,005
	21-30	161	201,22	4		
	31-40	102	201,07	4		
	41-50	64	218,07	4		
	51 ve üstü	27	154,48	4		
Yerel yönetimler (Belediye, kaymakamlık vb) turizmin gelişmesinde etkin bir şekilde çalışmaktadır.	20 ve altı	41	245,00	4	11,153	0,025
	21-30	162	182,80	4		
	31-40	102	196,28	4		
	41-50	64	210,14	4		
	51 ve üstü	27	202,87	4		
Alternatif turizm doğal alanların korunması	20 ve altı	41	175,56	4	14,011	0,007
	21-30	160	184,18	4		

açısından Bitlis halkının duyarlılığını artırır	31-40	102	214,04	4		
	41-50	64	229,39	4		
	51 ve üstü	27	171,69	4		

$p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’e yönelik yatırım artışı sağlayarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler”, “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’te kişi başına düşen geliri arttırdığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler”, “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’te yeni iş imkânlarının (istihdam olanaklarının) yaratılmasını sağlayarak bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler”, “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’in alt ve üst yapı olanaklarını gelişmesini sağladığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadelerinin her birinde gerçekleşen farklılık 51 yaş ve üstü bireyler ile diğer bireyler arasında gerçekleşmektedir. Bu ifadelerin her biri için yaşlı nüfus olumsuz görüş bildirmektedir.

“Alternatif turizmin gelişmesi, bölgenin diğer bölgelerle arasındaki gelişmişlik farkının azalmasını sağlar” ifadesinde, 41-50 yaş grubundakilerin daha olum fikir belirtmelerinden kaynaklı bir anlamlı farklılığın varlığı söz konusudur. Bununla beraber “Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’e yabancı sermaye girişi sağladığı için bölgesel kalkınmayı olumlu yönde etkiler” ifadesindeki farklılığın 51 yaş ve üstü katılımcıların cevapları ile diğer yaş grupları arasında olduğu yapılan analizler ile ortaya konmuştur. “Yerel yönetimler (Belediye, kaymakamlık vb) turizmin gelişmesinde etkin bir şekilde çalışmaktadır” ifadesindeki farklılık 20 yaş altı grubuna mensup katılımcıların diğer yaş gruplarında daha olumlu düşüncülerinden kaynaklanmaktadır. Son olarak, “Alternatif turizm doğal alanların korunması açısından Bitlis halkının duyarlılığını artırır” ifadesindeki anlamlı farklılık 41-50 yaş grubu ile diğer yaş grupları arasında gerçekleşmiştir. 41-50 yaş grubu bu konuya daha çok katılım göstermektedir.

Tablo 4: Alternatif Turizmin Muhtemel Etkilerinin Yaşam Süresine Göre Farklılık Analizi

İFADELER	YAŞAM SÜRESİ	SAYI	SIRA ORT.	SD	X ²	P
Alternatif turizmin gelişmesi, Bitlis’te halkın gelirlerini artırır.	4 yıldan az	48	160,22	3	12,481	0,006
	5-9 yıl	32	244,28	3		
	10-19 yıl	52	204,65	3		
	20 yıl üstü	261	196,44	3		
Yerel yönetimler (Belediye, kaymakamlık vb) turizmin gelişmesinde etkin bir şekilde çalışmaktadır.	4 yıldan az	48	155,88	3	19,307	0,000
	5-9 yıl	32	267,00	3		
	10-19 yıl	52	200,04	3		
	20 yıl üstü	263	196,89	3		
Alternatif turizm doğal alanların korunması açısından Bitlis halkının duyarlılığını artırır.	4 yıldan az	48	166,54	3	9,883	0,020
	5-9 yıl	32	211,16	3		
	10-19 yıl	52	169,87	3		
	20 yıl üstü	261	206,27	3		

$p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Alternatif turizmin muhtemel etkilerine dair sorulan ifadelerden üç tanesi katılımcıların Bitlis’te yaşama sürelerine göre anlamlı farklılık ürettikleri Tablo 4’ten anlaşılmaktadır. “Alternatif

Ümit ŞENGEL ve Burhanettin ZENGİN

turizmin gelişmesi, Bitlis'te halkın gelirlerini arttırır" ifadesinde 5-9 yıllık süre zarfında Bitlis'te yaşayanlar, diğer gruplara göre daha fazla bu ifadeye katılım göstermektedir. "Yerel yönetimler (Belediye, kaymakamlık vb) turizmin gelişmesinde etkin bir şekilde çalışmaktadır" ifadesinde 4 yıldan az bir süredir Bitlis'te yaşayanlar yerel yönetimlerin turizm ile ilgili çalışmalarının yeterli olmadığını düşünmektedir. Son olarak, "Alternatif turizm doğal alanların korunması açısından Bitlis halkının duyarlılığını arttırır" ifadesindeki farklılıkta da belirleyici rolü 5-9 yıldır Bitlis'te yaşayanlar almıştır.

Bitlis İlinde Turistik Talebin Analizine Yönelik Farklılık Analizleri

Bitlis ili için turistik talebin nasıl arttırılabileceği ile ilgili 9 sorunun bulunduğu için farklılık testlerinden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır. Yapılan Mann Whitney U testinin sonucuna göre cinsiyete göre anlamlı bir farklılık üreten ifade çıkmamıştır. Ayrıca Kruskal Wallis testine göre de yaş ve eğitim demografik değişkenlerine dair hiçbir ifade anlamlı farklılık üretmemiştir. Bu nedenlerle bu başlık altında sadece Bitlis'te yaşam yılı mesleğe göre çıkan farklılıklar verilecektir.

Tablo 5 incelendiğinde talebe yönelik ifadelerden 3 tanesinin katılımların yaptıkları mesleklere göre anlamlı farklılık ürettiği görülmektedir. "Altyapı olanakları geliştirildiği takdirde Bitlis'e yönelik turistik talep artar" ifadesindeki anlamlı farklılığın en genel anlamda çiftçilik yapan katılımcıların düşük katılım göstermesinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

Tablo 5: Turistik Talep Analizinin Mesleğe Göre Farklılık Analizi

İFADELER	MESLEK	SAYI	SIRA ORT.	SD	X ²	P
Altyapı olanakları geliştirildiği takdirde Bitlis'e yönelik turistik talep artar.	Öğrenci	51	243,16	6	21,049	0,002
	Memur	94	186,53	6		
	Esnaf	95	209,50	6		
	Çiftçi	65	162,08	6		
	Emekli	14	234,21	6		
	Özel sektör	34	179,51	6		
	Diğer	43	205,84	6		
Bölgede turizme yönelik eğitim kurumlarının varlığı Alternatif Turizmin nitelikli işgücü talebini karşılayarak Bitlis'e yönelik turistik talebin artmasını sağlar.	Öğrenci	51	173,99	6	13,121	0,041
	Memur	94	183,11	6		
	Esnaf	94	196,97	6		
	Çiftçi	63	216,10	6		
	Emekli	14	258,75	6		
	Özel sektör	34	223,99	6		
	Diğer	43	185,30	6		
Bölge halkı alternatif turizm konusunda bilinçlendirildiği takdirde Bitlis'e yönelik turistik talep artar.	Öğrenci	51	193,38	6	16,942	0,009
	Memur	93	182,22	6		
	Esnaf	93	229,10	6		
	Çiftçi	63	166,00	6		
	Emekli	14	224,14	6		
	Özel sektör	34	193,93	6		
	Diğer	43	193,76	6		

p<0,05 düzeyinde anlamlıdır.

“Bölgede turizme yönelik eğitim kurumlarının varlığı alternatif turizmin nitelikli işgücü talebini karşılayarak Bitlis’e yönelik turistik talebin artmasını sağlar” ifadesinin öğrenci ve memur grupları ile diğer meslek grupları arasında gerçekleşen bir farklılığa sahip olduğu söylenebilir. Bu iki meslek grubundakiler bu ifadeye daha düşük katılım göstermektedirler. Son olarak ise “Bölge halkı alternatif turizm konusunda bilinçlendirildiği takdirde Bitlis’e yönelik turistik talep artar” ifadesindeki anlamlı farklılık ise esnaflar ile diğer meslek gruplarındaki katılımcılar arasında gerçekleşmiştir. Esnaflar diğer meslek gruplarına göre daha bu ifadeye daha çok katılım göstermektedir.

Tablo 6: Turistik Talep Analizinin Yaşam Süresine Göre Farklılık Analizi

İFADELER	YAŞAM SÜRESİ	SAYI	SIRA ORT.	SD	X ²	P
Yeterli tanıtım yapıldığı takdirde Bitlis’e yönelik turistik talep artar.	4 yıldan az	48	149,68	3	12,511	0,006
	5-9 yıl	32	212,81	3		
	10-19 yıl	52	215,79	3		
	20 yıl üstü	263	201,50	3		
Turistlere yönelik eğlence olanakları geliştirildiği takdirde Bitlis’e yönelik turistik talep artar.	4 yıldan az	48	155,72	3	11,492	0,009
	5-9 yıl	32	227,16	3		
	10-19 yıl	52	214,63	3		
	20 yıl üstü	263	198,88	3		

$p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 6 turistik talebe verilen cevapların katılımcıların ildeki yaşam sürelerine göre anlamlı farklılık üreten iki ifadenin olduğunu göstermektedir. “Yeterli tanıtım yapıldığı takdirde Bitlis’e yönelik turistik talep artar” ifadesinde 4 yıl ve daha az süredir şehirde yaşayanların daha düşük katılım göstermelerinden kaynaklanan bir farklılıktan söz edilebilir. Ayrıca “Turistlere yönelik eğlence olanakları geliştirildiği takdirde Bitlis’e yönelik turistik talep artar” ifadesindeki anlamlı farklılığın 10-19 yıl ile 20 yıl ve üstü sürelerde ilde yaşayan katılımcı grupları arasında gerçekleştiği görülmüştür. Uzun süredir Bitlis’te yaşayanlar bu konuya daha az katılım göstermektedirler.

Bitlis Bölgesinde Alternatif Turizmin Gelişmesi Açısından Sahip Olunan Avantaj ve Dezavantajlarının Farklılık Analizleri

Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi için sahip olunan avantaj ve dezavantajlara verilen cevapların sadece cinsiyet demografik değişkenine göre farklılaşmadığı yapılan analizlerce tespit edilmiştir. Bu nedenle bu başlık altında sadece 4 demografik değişkene göre anlamlı farklılık üreten ifadeler yer verilmiştir.

Tablo 7 Bitlis ilinde turizmin gelişmesi için sahip olunan avantaj ve dezavantajlara ilişkin 3 ifadenin eğitim durumuna göre anlamlı farklılık ürettiği görülmektedir. Farklılık üreten üç ifadeye sahip olunan avantajlardan oluşmaktadır. “Bölgede çarpık kentleşme ve trafik sorunu olmaması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır” ifadesinde farklılık eğitimi olmayanlar ile diğer eğitim grupları arasında gerçekleşmiştir.

Tablo 7: Avantaj ve Dezavantajların Eğitim Durumuna Göre Farklılık Analiz

İFADELER	EĞİTİM DURUMU	SAYI	SIRA ORT.	SD	X ²	P
Bölgede çarpık kentleşme ve trafik sorunu olmaması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır.	Yok	46	238,34	3	8,785	0,032
	İlköğretim	71	205,38	3		
	Lise ve Dengi	142	186,69	3		
	Üniversite	135	190,81	3		
Altyapı sorunu olmaması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır.	Yok	47	219,94	3	10,563	0,014
	İlköğretim	70	224,72	3		
	Lise ve Dengi	142	194,53	3		
	Üniversite	135	178,70	3		
Ulaşımın kolay olması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır.	Yok	47	220,34	3	11,876	0,008
	İlköğretim	71	219,79	3		
	Lise ve Dengi	143	203,78	3		
	Üniversite	135	174,10	3		

$p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Altyapı sorunu olmaması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır” ifadesinde anlamlı farklılık üniversite mezunu ile diğer eğitim düzeyine sahip katılımcılar arasında gerçekleşmiştir. Son olarak, “Ulaşımın kolay olması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır” ifadesindeki farklılık da aynı üniversite mezunu katılımcılar ile diğer eğitim grupları arasında gerçekleşmiştir.

Tablo 8: Avantaj ve Dezavantajların Mesleğe Göre Farklılık Analizi

İFADELER	MESLEK	SAYI	SIRA ORT.	SD	X ²	P
Ulaşımın kolay olması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır.	Öğrenci	51	212,06	6	18,046	0,006
	Memur	94	176,78	6		
	Esnaf	95	200,59	6		
	Çiftçi	65	212,85	6		
	Emekli	14	292,50	6		
	Özel sektör	34	192,65	6		
	Diğer	43	177,62	6		
Turistik ürün çeşitliliğinin az olması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir dezavantajdır.	Öğrenci	51	199,09	6	16,818	0,010
	Memur	94	182,26	6		
	Esnaf	94	228,49	6		
	Çiftçi	65	172,21	6		
	Emekli	14	249,39	6		
	Özel sektör	34	193,22	6		
	Diğer	43	190,50	6		

$p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 8’den turizm açısından biri avantaj, diğeri ise dezavantaj olabilecek iki ifadenin katılımcıların mesleklerine farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. “Ulaşımın kolay olması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır” ifadesindeki farklı emekli grubu ile diğer gruplar arasında gerçekleşmiştir. “Turistik ürün çeşitliliğinin az olması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir dezavantajdır” ifadesindeki anlamlı farklılık ise memur ve çiftçilerin esnaf ve emeklilere göre farklı katılım düzeylerinde olmalarından kaynaklı olarak gerçekleşmiştir. Memur ve çiftçi grubundaki katılımcılar turistik ürün çeşitliliğinin az olmasını esnaf ve emeklilere göre daha az dezavantaj olarak görmektedirler.

Tablo 9 incelendiğinde, “Bölgede çarpık kentleşme ve trafik sorunu olmaması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır” ifadesindeki farklılık 20 yaş ve altı ile 21-30 ve 41-50 yaş grupları arasında gerçekleşmiştir. Küçük yaş grubundakilerin katılım düzeyi giderek artmıştır. “Altyapı sorunu olmaması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır” ifadesindeki farklılık 21-30 yaş grubu ile 20 ve altı yaş grubu ile 41-50 yaş grubu arasında oluşmuştur. 21-30 yaş grubu diğer iki gruba göre bu ifadeye daha düşük katılım göstermektedir. Son olarak “Ulaşımın kolay olması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır” ifadesindeki farklılık da 21-30 yaş grubu ile diğer gruplar arasında gerçekleşmiştir. Bu gruba mensup katılımcılar bu ifadeyi diğer yaş gruplarına daha az avantaj olarak görmektedir.

Tablo 9: Avantaj ve Dezavantajların Yaşa Göre Farklılık Analizi

İFADELER	YAŞ	SAYI	SIRA ORT.	SD	X ²	P
Bölgede çarpık kentleşme ve trafik sorunu olmaması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır.	20 ve altı	41	238,48	4	10,789	0,029
	21-30	161	185,52	4		
	31-40	101	210,43	4		
	41-50	64	180,48	4		
	51 ve üstü	27	198,70	4		
Altyapı sorunu olmaması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır.	20 ve altı	40	216,36	4	10,233	0,037
	21-30	161	178,49	4		
	31-40	102	201,20	4		
	41-50	64	223,95	4		
	51 ve üstü	27	206,24	4		
Ulaşımın kolay olması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır.	20 ve altı	41	209,84	4	14,117	0,007
	21-30	162	178,80	4		
	31-40	102	215,23	4		
	41-50	64	193,45	4		
	51 ve üstü	27	248,26	4		

$p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 10 bölge turizmine dair avantaj ve dezavantajların katılımcıların Bitlis ilindeki yaşam sürelerine göre anlamlı farklılık üreten ifadelerini içermektedir. “Önemli bir turizm merkezi olan Van’a yakın olması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır” ifadesindeki anlamlı farklılık 10-19 yıldır yaşayanlar ile diğer gruplar arasında gerçekleşmiştir. 10-19 yaş grubundaki katılımcılar bu ifadeye diğerlerine göre daha fazla avantaj olarak görmektedir. “Bölgede çarpık kentleşme ve trafik sorunu olmaması Bitlis’te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır” ifadesi ise 4 yıldan daha az süredir ilde yaşayanlar ile diğer katılımcılar

arasında anlamlı olarak farklılaşmıştır. Bu grup bu ifadeyi diğerlerine göre daha az avantaj olarak görmektedir.

Tablo 10: Avantaj ve Dezavantajların Yaşam Süresine Göre Farklılık Analizi

İFADELER	YAŞAM SÜRESİ	SAYI	SIRA ORT.	SD	X ²	P
Önemli bir turizm merkezi olan Van'a yakın olması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır.	4 yıldan az	48	164,92	3	17,831	0,000
	5-9 yıl	32	185,48	3		
	10-19 yıl	51	251,51	3		
	20 yıl üstü	262	193,67	3		
Bölgede çarpık kentleşme ve trafik sorunu olmaması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır.	4 yıldan az	48	169,91	3	11,682	0,009
	5-9 yıl	32	224,91	3		
	10-19 yıl	51	233,77	3		
	20 yıl üstü	262	191,40	3		
Ulaşımın kolay olması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır.	4 yıldan az	48	156,04	3	11,763	0,008
	5-9 yıl	32	224,94	3		
	10-19 yıl	52	221,70	3		
	20 yıl üstü	263	197,69	3		
Tanıtım eksikliğinin bölgeye yönelik turistik talebi olumsuz yönde etkilemesi Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir dezavantajdır.	4 yıldan az	48	170,04	3	8,192	0,042
	5-9 yıl	32	170,06	3		
	10-19 yıl	52	186,52	3		
	20 yıl üstü	261	207,35	3		
Turistik ürün çeşitliliğinin az olması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir dezavantajdır.	4 yıldan az	48	157,73	3	12,726	0,005
	5-9 yıl	32	161,86	3		
	10-19 yıl	52	206,45	3		
	20 yıl üstü	262	207,36	3		

$p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Ulaşımın kolay olması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir avantajdır” ifadesindeki farklılık 4 yıldan az bir süredir Bitlis'te yaşayanların diğerlerine oranla daha az bir katılım göstermelerinden kaynaklanmaktadır. “Tanıtım eksikliğinin bölgeye yönelik turistik talebi olumsuz yönde etkilemesi Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir dezavantajdır” ifadesi de 4 yıldan az şehirde yaşayanların 51 yıl ve üstü bir süredir yaşayanlara oranla daha düşük bir katılımın sağladığı anlamlı bir farklılık söz konusudur. Son olarak “Turistik ürün çeşitliliğinin az olması Bitlis'te alternatif turizmin gelişmesi açısından bir dezavantajdır” ifadesinde 4 yıldan az bir süredir ilde yaşayanların diğer gruplara göre ifadeyi daha az dezavantaj görmelerinden kaynaklı bir farklılık söz konusudur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumların, bölgelerin, ülkelerin ve hatta şehirlerin bile birbirleri ile önemli ölçüde gelişmişlik ve kalkınma farklılıkları olduğu bilinmekte ve bu durum literatürde de desteklenmektedir. 18. yy sanayi devrimi ile iyice ivme kazanan sermayenin gücü bu mevcut durumu iyice derinleştirmiştir. Gelişmiş bölgeler ile az gelişmiş bölgeler arasındaki bu fark 1900'lü yılların

ikinci yarısı ile beraber daha da derinleşmiştir. Özellikle küreselleşmeyi de beraberinde getiren bilgi ve iletişim teknolojilerinin hemen hemen her alanda kullanılması gelişmiş bölgelerin bu süreci sahiplenmelerini beraberinde getirmiş ve var olan gelişmişlik farkı daha da belirginleşmiştir.

Hem küçük ölçekte hem de evrensel ölçüde belirginleşen bu gelişmişlik farklarının giderilmesi oldukça önem taşımaktadır. Bu gelişmişlik farkları insani sorunları da beraberinde getirmektedir. Belki de söz konusu sorunun giderilmesi düşüncesinin altında yatan gerçek budur. Bu anlamda gittikçe belirginleşen gelişmişlik farklarının giderilmesi adına bazı sektörler veya endüstriler can simidi görevi görebilme ihtimali de taşımaktadırlar. Turizm özellikle kaynak olarak bulunduğu şehir, ülke veya toplumların diğerleri ile var olan gelişmişlik farklarının kaldırılmasında kritik rol alan önemli endüstrilerden bir tanesidir. Bu anlamda bu çalışmanın sonuçları itibari ile böyle bir amaca hizmet edecektir.

Araştırmada sorulan her bir soruya verilen cevapların önem taşımasından dolayı, demografik değişkenlere ilişkin farklılık analizlerine soru düzeyinde bakılmıştır. Cinsiyete göre araştırma ölçeğindeki her üç bölümündeki bütün ifadelerin farklılaşmadığı görülmüştür. Bunun yanında “Bitlis’e alternatif turizmin kalkınmaya muhtemel etkileri” ve “Alternatif turizmin gelişmesi için Bitlis’in sahip olduğu avantaj ve dezavantajları bölümlerindeki” bazı soruların meslek, eğitim durumu, yaş ve ildeki yaşam süresi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırma sorularının demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterirken belli alt değişkenlerin belirleyici olduğu görülmüştür. Örneğin genel olarak mesleğe anlamlı farklılıklarda emekli, çiftçi ve esnaf mesleklerinin belirleyici oldukları ifade edilebilir. Bitlis’te yaşam süresi açısından bakıldığında ise özellikle 4 yıl ve altında bir süredir Bitlis’te yaşayanların anlamlı farklılık gösterme konusunda belirleyici bir rol oynadıkları söylenebilir. Eğitim durumunda ise eğitimi olmayan katılımcılar bazı sorular için anlamlı farklılıklar göstermede belirgin olsa da, esasında üniversite eğitim düzeyine sahip katılımcıların daha belirleyici oldukları da ifade edilebilir. Bununla birlikte yaş konusunda ise genel bir dağılımın olduğu anlamlı farklılık konusunda belirleyici bir grubun olmadığı da söylenebilir.

Bu çalışmanın bulguları ve sonuçları dikkate alındığında bazı önerilerin yapılması önem taşımaktadır. Özellikle genel yönetimlerin yerel yönetimlerin inisiyatifine bırakmaksızın güvenlik sorunlarının giderilmesine yönelik çözümler getirmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte turizmin teşvik edilmesini sağlayacak yatırımların yapılması, yerel halk arasında turizme dair olumlu bilinçlenme faaliyetlerinin yapılması, Turizmden elde edilebilecek sosyal kalkınma araçlarının kamu tarafından mümkün olduğunca eşit dağılımının sağlanması, ildeki turizm işletmelerinde, turizm işletmelerinin taşınması gereken standartların sağlanması, Özel sektör ve STK’lar ile ortak hareket edilmesi gibi konular kamu kurum ve kuruluşlarına öneriler olarak verilebilir. Şehrin tanıtımında kamu kuruluşları ile işbirliği yapılması, deneyimli ve eğitilmiş personellerin istihdam edilmesi gibi konular ise turizm ile ilgili özel sektör işletmelerine öneri olarak verilebilir. Konu ile ilgili araştırma yapacaklara ise, Bitlis ile benzer turistik kaynakları bulunan bölgelerde çalışmalara yapılarak karşılaştırma yapılması, Turizmin bölgesel kalkınmadaki sahip olduğu rol gereği bu konuda farklı ulusal veya uluslararası destinasyonlarda çalışmalar yapılması gibi konularda öneriler yapılabilir.

KAYNAKLAR

Altunışık, R., Coşkun, R. Bayraktaroğlu S. ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık

Ümit ŞENGEL ve Burhanettin ZENGİN

Avcı Kurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi: Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık

Bahar, O. (2007). Bölgesel Kalkınmada Turizm Sektörünün Ekonomik Açından Yeri ve Önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19

Ceylan, S. (2011). Destinasyon Marka İmajı ve Pamukkale Yöresinde Bir Uygulama. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 4(7):89-102

Çakır, P. G. (1999). *Türkiye'nin Turizm Gelirlerinin Ödemeler Dengesine Katkısının Analizi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Yayınları

Çeken, H. (2008). Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(2):293-306.

Danışoğlu, A. Ç. (2004). Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, 3(6):215-220

Doğan, S. ve Yıldız, Z. (2007). Bölgesel Kalkınmada, Turizmin İlişkisi ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6):147-181

Durgun, A. (2006). *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta

Eshliki, S. A. and Kaboudi, M. (2012). Community Perception of Tourism Impacts and Their Participation in Tourism Planning: A Case Study of Ramsar, Iran. *Procedia – Social and Behavioural Sciences*, 36:333-341.

Erdoğan, Ç. (2013). *Sosyal Mübadele Teorisi Kapsamında Otel İşletmeleri Çalışanlarıncı Algılanan Toplam Turizm Etkisi İle Turizme Verilen Destek Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya

Ertek, T. (2004). *Makroekonomiye Giriş Basından Örneklerle*. İstanbul: Beta Yayıncılık

Gökdeniz, A. (1994). Dünyadaki (Özellikle Avrupa'daki) Yapısal Değişikliklerin Uluslararası Turizm Hareketlerine Yansımaları ve Türkiye. *Turizm Yıllığı*, Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları: 108-124.

Gürer, N. ve Eke, F. (2012). Ağılık Alanlarda Turizm Ve Ekonomik Kalkınma İlişkisinin Sürdürülebilirlik Göstergeleri İle İrdelenmesinde Bir Yöntem Önerisi; Erzurum, Erzincan, Bayburt Bölgesi Örneği. *Gazi Üniversitesi Mimarlık ve Mühendislik Dergisi*, 27(1):125-133

Hair, J. F., Black, W. C. Babin B. J. and Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis (7th. edition)*. Pearson Prentice Hall.

Haralambopoulos, N. and Pizam, A. (1996). Perceived Impacts of Tourism the Case of Samos. *Annals of Tourism Research*, 23(3):503-526.

İçöz, O. (2005). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Turhan Kitapevi

İTO (İstanbul Ticaret Odası). (2001). Anadolu'da Yeni Turizm Olanakları ve Bölgesel Kalkınmadaki Yeri. İstanbul: İTO yayınları, Yayın No: 2001-28

Kabasakal, U. (2007). Bölgelerarası Kalkınma ve Turizm: Elâzığ Örneği, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*. ss. 7-11

Kozak, N., Akoğlan, Kozak, M. A. ve Kozak M. (2009). *Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık

Roney, S. A. (2011). *Turizm Bir Sistemin Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık

- Sharpley, R. (1999). *Tourism, Tourist and Society*. England: ELM Publication,
- Şengel, Ü. (2014). *Bilgi Ekonomisindeki Teknolojik Gelişmelerin Türkiye'deki Turizm Sektörüne Etkiler*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler
- Tunçbilekli, P. (2006). *Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Nevşehir Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde
- Tunçsiper, B. Temeloğlu E. ve Altunöz, Ö. (2011). Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolünün Yerel Halkın Görüşleri Çerçevesinde Belirlenmesi: Ayvacık (Assos) Örneği, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1:93-114
- Tutar, E. (1991). *Bölgesel Kalkınma Planı Olarak Güneydoğu Anadolu Projesi'nin Türkiye ve Avrupa Topluluğu Tarımlarının Uyumlaştırılmasına Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2015). *Nüfus Sayımları*, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, E.T: 16.05.2015
- Yıldız, S. (2007). *Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Sağladığı Katkılar ve Göller Bölgesi Uygulaması*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Zengin, B. (2010). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisine Reel ve Moneter Etkileri, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(1):103-128.